

יוסף אַפּאַטאַשו

תיקון חצות

ס'איז געווען אַ רעגנדיקע נאַכט נאָך די ימים-נראים, אַ פֿינצטערע האַרבסט-נאַכט, וואָס מען זעט בלויז אין קליינע, פּוילישע שטעטלעך, ווען דאָס חשכות שטייט פֿאַר די אויגן, ווי ס'וואָלט גערעגנט מיט שוואַרצן טינט. אין אַזאַ נאַכט האָט דער ברייט-בייניקער שְׂמחה, אַ בעל-עגלה, זיך געדרייט אויפֿן געלעגער און נישט געקענט איינשלאָפֿן. אין דער גרויסער שטוב מיטן אַלקער און מיט דער קיך איז געווען פֿינצטער. די שטוב האָט געשמעקט מיט כל-טובֿ. די וואַרעמע, געדיכטע לופֿט איז פֿול געווען מיט ריחות. ס'האָט געשמעקט מיט געמאַלענע קאַווע, מיט געטריקנטע פֿלוימען, מיט מאַנדלען און טייטלען. פֿון אַלקער האָט זיך געטראָגן אַ כראָפֿען. דאָרט זענען געשלאָפֿן שְׂמחהס צוויי בנים – וואָלף און פֿישל.

מען האָט נאָר-וואָס געהאַט פֿאַרענדיקט די באַן-ליניע וואַרשע-בערלין. און אין ווילקע, צוויי וויאָרסט פֿון מלאַווע, איז געווען די רוסיש-דייטשע גרענעץ. מיט דער באַן האָט מלאַווע אויפֿגעלעבט. בעל-עגלות האָבן געפֿירט סחורות פֿון דער ראַמפע אין שטאָט אַרײַן. דער פֿאַרמעגלעכסטער צווישן זיי איז געווען דער ברייט-בייניקער שְׂמחה. ער מיט די צוויי זין, מיטן יונג וועלוול, וואָס האָט בײַ אים געדינט, זאָלבעפֿערט זענען זיי געפֿאַרן מיט די "דראָנגאָווע" וועגענער, האָבן אָנגעלאָדן וואַגאָנעס סחורה, פֿון דער סחורה האָט שְׂמחה, און נישט אַזוי שְׂמחה ווי די זין זײַנע, האָבן גענומען "מעשֶׁר". און דער "מעשֶׁר" – אַ זאָק מאַנדלען, אַ זאָק קאַווע, אַ זאָק פֿלוימען – האָט מען אָפּגעלייגט בײַ שְׂמחה אין שטוב. און ס'פֿאַרמעגן איז בײַ שְׂמחה געוואָקסן. ער האָט זיך אויסגעבויט אַ שטוב מיט אַ שפּייכלער, מיט אַ פֿערד-שטאַל, ווי ס'זענען געשטאַנען זעקס פֿערד, ווי די לײַבן. און די זין שְׂמחהס, וואָס מען האָט געציטערט פֿאַר זיי בײַ דער ראַמפע, האָבן זיך נישט געלאָזט שפּײַען אין דער קאַשע אַרײַן.

און אין דער סאַמע גילדענער מיט, ווען די שטאַט האָט שמוחהן
 מקנה געווען, איז ביי אים געפאלן ס'בעסטע פֿערד, דער שימל מיט
 די ווייסע לעטשלעך. און געפאלן איז דער שימל נישט ביי דער
 אַרבעט, נאָר אין שטאַל, ווי אַ שונא וואָלט עס אָפגעסמט. און
 איידער שמוחה האָט זיך איינגעהאַנדלט אַן אַנדער פֿערד, איז ביי אים
 געפאלן דער דריי-יאָריקער בולאָן, און אויך אין שטאַל. איצט איז
 שמוחה זיכער געווען, אַז מען האָט אים ביידע פֿערד אָפגעסמט, אַז
 וויפֿל בעל-עגלות ביי דער ראַמפּע, אַזוי פֿיל שונאים האָט ער. און
 דאָס אַלץ איבער די בניס זיינע, איבער די שלעגערס. און ווי דער
 פֿאַטער מיט די בניס מיטן יונג זענען געשטאַנען איבערן געפֿאלענעם
 פֿערד, האָט ער אַ זאָג געטאָן :

– הערט, חבֿרה, מען זאָל אונדז יעדע וואָך אָפּסמען אַ פֿערד, וועלן
 מיר בלייבן מיט די בייטשלעך. ווי לאַנג כ'האַב קיינעם ביי דער האַנט
 נישט געכאַפּט, מוז איך שווייגן. נאָר פֿון היינט אָן דאַרף מען האַלטן
 אַן אויג אויף די פֿערד ביי דער ראַמפּע, און דו, וועלוול, וועסט פֿון
 היינט אָן נעכטיקן אין שטאַל ביי די פֿערד. ווי די צוויי פֿערד זענען
 געפֿאלן, האָט אין שמוחהן עפעס זיך גענומען איבעראַנדערשן. ער איז
 געווען פֿון די פאַרשוניען, וואָס וועלן זיך גיכער ברעכן, איידער בייגן.
 און שמוחה האָט זיך נישט געבויגן. ער האָט אָנגעהאַלטן שטאַט ווי
 פֿריער, געהאַלטן אין קויפֿן צוויי לאַסט-פֿערד, און גוטע.

אויפֿן געלעגער אָבער, ביי נאַכט, ווען ער האָט זיך געדרייט פֿון איין
 זייט אויף דער אַנדערער, האָט אים שטאַרק געאַרט, וואָס גאָט האָט
 זיך אָנגעזעצט דווקא אויף אים. פֿאַר וואָס? אמת, שמוחה איז געווען
 אַ פּראָסטער חי-וקים. ער האָט קוים געקענט דאָוונען. און דאָס אויך
 גיכער פֿון אויסנווייניק, ווי אין סידור. ווער אָבער שנדרט נאָך מיט
 אַזאַ ברייטער האַנט ווי שמוחה? נישטאָ דער שבת ס'זאָל ביי זיין טיש
 נישט זיצן אַן אורח, צי צוויי. און אַז דער רבֿ קומט נאָך אַ נדבֿה, איז
 אַ זילבערנער רובל די קלענסטע מתנה.

טאָ פֿאַר וואָס שטראָפֿט אים גאָט?

ס'איז שוין געווען נאָך האַלבער נאַכט און שמוחה האָט נישט געקענט
 איינשלאָפֿן. ער האָט געקוקט אינעם חושך, ווי ס'איז געשטאַנען אַ
 שנאָרכן, ווי מען וואָלט ברעטער געזעגט. ווען שמוחה וואָלט געקענט

די "שוואַרצע פינטעלעך", וואָלט ער איצט אַראָפּ פֿון געלעגער, וואָלט אָנגעצונדן אַ ליכט און וואָלט אַריינגעקוקט אין אַ ספֿר.

ער האָט אָפּגעזיפֿצט און אין דער פֿינצטער זיך גענומען אָנטון, און אַז ער איז אַריין אין די שטיוול, האָט דער דיל אונטער אים זיך געקרעכצט.

— וווּ גייסטו, שְמחה? האָט ס'ווייב, וואָס איז געשלאָפֿן קעגניבער אין אַ בעט, אים געפֿרעגט.

— ס'טראָגט מיך פֿון געלעגער, חנה, — האָט שְמחה געענטפֿערט. כִּיגיי אַ קוק טון צו די פֿערד.

— און דו מיינסט, אַז איך האָב מיט אַן אויג צוגעטאָן?

שְמחה האָט נישט געענטפֿערט. ער האָט פֿעסטער פֿאַרצויגן דעם פּאַסיק אַרום די הויזן, גענומען די בייטש און איז אַרויס אויפֿן הויף. אַ קאַלט רעגנדל האָט געקאַפּעט. דער הימל-חושך. שְמחה איז אַריין אין פֿערד-שטאַל, וווּ אַ נאַפֿט-לאַמטערנע האָט געקאַפּטשעט. די פֿערד, וואָס זענען געלעגן, האָבן אויפֿגעהויבן די קעפּ, געקוקט אויפֿן בעל-הבית. שְמחה האָט אַ גלעט געטאָן איין פֿערד, אַ צווייטס, אַ דריטס. וועלוול האָט זיך איבערגעדרייט אויפֿן בונט היי:

— ווער איז דאָרט?

— איך, וועלוול. איך. שלאָף, שלאָף!

שְמחה איז אַרויס פֿון שטאַל. ער איז געציילט מיט דער בייטש די "דראַנגאָווע" וועגענער — איינס, צוויי, דריי. שפּאַנען וועט ער בלויז קענען צוויי וועגענער. פֿון פֿאַרדראָס האָט ער אויסגעשפיגן. אַ פּאַכע געטאָן מיט דער בייטש און איז אַרויס אויף דער גאַס. די פֿינצטערניש, און דערצו נאָך אַ נאַסע, האָט זיך געלייגט לעבן שְמחה, ווי אַ וואַנט. ער איז געשטאַנען אַזוי אַ וויילע מיט פֿאַרמאַכטע אויגן, האָט זיך איינגעהערט ווי דער רעגן פֿאַלט מיט אַ טעמפּקייט און ס'האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער הערט אַ פֿאַרשטיקט געוויין. ער איז אַרויס פֿון דער טעפּעך-גאַס און האָט זיך געלאָזט מיט דער פּלאַצקער צום מאַרק. דאָס געוויין איז געוואָרן

דייטלעכער. אַ פֿלעמל האָט דורכגעשניטן ס'פֿינצטערניש. וווּ לייכט?
זאָל עס זיין ביים רב!

ש'מחה איז געשטאַנען ביים הויז, וווּ דער רב האָט געווינט. פֿונעם
בית-דין-שטוב, ווי אַ פֿלעמל האָט זיך געוויגט אין פֿענצטער, האָט
זיך געטראָגן אַ שטיל געוויין. ווער וויינט? די רביצין? זאָל אַ קינד זיין
קראַנק? אפֿשר דאַרף מען עפעס? ש'מחה, מיט דער בייטש אין דער
האַנט, האָט זיך גענומען הייכן איבער די פֿינצטערע טרעפּ. ערשט
איצט, ווען ער איז געשטאַנען הינטער דער טיר פֿון דער בית-מדרש-
שטוב, האָט ער זיך געכאַפט, אַז דער רב וויינט. אַ ציטער איז אים
אָדורך איבערן לייב – דער רב וויינט. און מיטן רב, מיט ר' וואָלף
ליפשיצן האָט געשמט האַלב פּוילן. אַ קלייניקייט – דער וואַרשעווער
"וואָלף". דער עלטערער ברודער, רב משהלע, רב אין לאָדז, דער
יינגערער, רב וואָלף. רב אין מלאַווע, און די שוועסטער, פּריווע, די
קוטנער רביצין ש'מחה האָט אַן עפֿן געטאָן די בית-דין-שטוב און
ס'איז אים אַ שרעק באַפֿאַלן. דער מלאַווער רב איז געזעסן אויפֿן
דיל. אין איין האַנט האָט ער געהאַלטן אַ ליכט, אין דער צווייטער –
אַ ספֿרל. און געזאָגט מיט אַ וויינענדיקן ניגון.

– וואָס איז, מלאַווער רב? האָט דער בעל-עגלה אַ הייב געטאָן די
בייטש – דער מלאַווער רב זיצט שיבֿעה? נאָך וועמען?

– ניין, ש'מחה, – האָט דער רב באַרוינקט דעם בעל-עגלה. כ'ריכט אָפּ
חצות, כ'ריכט אָפּ "תיקון חצות".

– וואָס איז חצות? האָט ש'מחה אַ צעפֿיר געטאָן מיט די הענט.

– ס'בית-המקדש איז חרובֿ געוואָרן, די שכינה איז אין גלות. האָט
דער רב געזאָגט מיטן זעלבן וויינענדיקן ניגון, – דאַרפֿן יידן זאָגן
קינות, דאַרפֿן וויינען און שרייען.

– וויי, וויי איז מיר, – האָט ש'מחה זיך אַ כאַפּ געטאָן מיט די הענט
פֿאַרן קאַפּ. ס'בית המקדש איז חרובֿ געוואָרן! וויי איז מיר!

דער בעל-עגלה האָט זיך אַזוי געשריגן, ווי ער וואָלט זיך טאַקע איצט
דערוויסט אַז ס'בית-המקדש איז חרובֿ געוואָרן. ער האָט זיך
גענומען האַקן מיט די פֿויסטן אין קאַפּ אַריין. אַז דער מלאַווער רב

וויינט, וואָס שווייגט שְׂמחה בעל-עגלה? און ער האָט נישט געשוויגן.
ער האָט גענומען שטויסן מיטן קאָפּ די וואַנט, אַזוי שטויסן. אַז דאָ
און דאָרט האָט דער שטערן ביי אים אָנגעהויבן בלוטיקן. דער רבֿ
איז אַ דערשראָקענער אויפֿגעשפרונגען. ער האָט אַרומגעכאַפּט דעם
בעל-עגלה, אים גענומען באַרויִקן :

— שְׂמחה, וועסט דיר דאָך אַ מעשֶׂה אָנטון! האָסט דאָך זיך אין גאַנצן
צעבלוטיקט! נו, זעץ דיך. זעץ דיך. דער רבֿ האָט אים אַוועקגעזעצט,
אים גענומען ווישן מיט דער פֿאַטשיילע דעם צעבלוטיקטן שטערן
און זיך עטלעכע מאָל איבערגעפֿרעגט :

— ווילסט אפֿשר אַ ביסל וואַסער?

— ניין, מלאַווער רבֿ, — האָט דער בעל-עגלה זיך געפֿילט
אומבאַקוועם, וואָס דער רבֿ פֿאַרעט זיך אַרום אים. — כּווייל נישט
קיין וואַסער. וואָס כּוואַלט יאָ געטאָן, איז אַ טרונק בראַנפֿן — אַ
טרונק בראַנפֿן וואַלט פֿאַרגאָסן די הוילקייט ביים האַרץ.

— ווי קומט צו מיר בראַנפֿן?

האָט דער רבֿ זיך דערפֿילט שולדיק, וואָס ער האָט נישט קיין
בראַנפֿן. און ווי דער רבֿ האָט גענומען עפֿענען איין שאַנק נאָך דער
אַנדערער, איז שְׂמחה בעל-עגלה אַרויס פֿון בית-דין-שטוב. ער האָט
זיך לאַנג נישט געזוימט און איז קריקגעקומען מיט אַ שטאַף בראַנפֿן
און אים אַוועקגעשטעלט אויפֿן טיש. ער האָט אָנגעגאָסן צוויי
שפּאַרע גלעזלעך און געזאָגט :

— אַז מיר איז געווען הויל אונטערן האַרץ, וואָס ס'בית-המקדש איז
חרובֿ געוואָרן, איז דאָך אייך, מלאַווער רבֿ, אַוודאי און אַוודאי. טאָ
לאַמיר נעמען צו ביסלעך בראַנפֿן. און ווי ביידע האָבן
אויסגעטרונקען, האָט שְׂמחה אויפֿסניי אָנגעגאָסן. נאָכן דריטן גלעזל
האָט דער מלאַווער רבֿ, שוין אַן אויפֿגערוימטער, מיט אַ לומדישן
שמייכל אין די קלוגע אויגן, אַ שאַר געטאָן ס'גלעזל פֿון זיך :

— גענוג, שְׂמחה, גענוג.

– ווי גענוג, מלאווער רב, האָט דער בעל-עגלה שוין געהאַט אויסגעטרונקען ס'פֿערטע גלעזל, ס'פֿינפֿטע און ס'זעקסטע – ווי גענוג, מלאווער רב, אַז ס'שיטן זיך זיך פֿורעניות אויף אונדז ייִדן... ס'בית-המקדש איז חרובֿ... גאָט האָט אָנגעשיקט אַ קללה אויף מיין הויז... אין צוויי וואָכן זענען ביי מיר געפֿאלן צוויי פֿערד, און די בעסטע... גאָט וויל מיך מאַכן פֿאַר אויס קאָפּעליוש-מאַכער... איז מיר שלעכט, מלאווער רב. האָט שמוחה זיך אָנגעגאָסן די זיבעטע כּוס, ס'ווילט זיך שרייען און וויינען... ס'בית-המקדש איז חרובֿ. שמוחה בעל-עגלה איז געבליבן מיטן בייטשל. אויס עושר, אויס מחותן מיט גאָט...

– נו, נו, שמוחה, – האָט דער רב צוגעפֿירט דעם בעל-עגלה צו דער סאָפֿקע, וואָס איז געשטאַנען אין בית-דין-שטוב. – ווי וועסטו גיין אין אַזאַ רעגן אַהיים? שלאָף שוין דאָ איבער די נאַכט. נו, לייג זיך, לייג זיך... אַ גוטע נאַכט, שמוחה! האָט דער רב אויף אים אַרויפֿגעלייגט אַ פּאַלטן. אַ גוטע נאַכט! דער רב איז געשטאַנען אַ וויל אין דער טיר. ס'שטיקל ליכט אין איין האַנט, דעם "זוהר חדש" אין דער אַנדערער. און אַז שמוחה האָט זיך אַ דריי געטאָן צו דער וואַנט, איז דער רב אַרויס פֿון בית-דין-שטוב.

(1935)

באַאַרבעט און צוגעגרייט פֿון איציק גאַלדענבערג, לעאָנאַרד פּראָגער, נח מילער
רפֿאל פֿינקל און אַברהם ברוך בערקאָוויץ

Copyright © 2001 Noyekh Miller and Leonard Prager
All Rights Reserved